

EU Scheme for Young Professionals in BiH

**UKLJUČIVANJE INTERESNIH GRUPA
U RAZVOJ JAVNIH POLITIKA U BIH U
PROCESU PRISTUPANJA EU**

Funded by
the European Union

Implemented by

Sadržaj

Izvršni sažetak	3
Uvod	4
Analiza konteksta	5
Marginalizirane grupe	8
Civilno društvo	9
Uloga mladih.....	11
Poslovna zajednica	13
Zaključci i preporuke	15
Bibliografija.....	16
Lista intervjuja:	17

Autori:

Hadžimuratović Demir, Hodžić Kerim, Krešić Margareta,
Nović Lejla, Švraka Aida

This document was produced with the financial assistance of the European Union. Its contents are the sole responsibility of the British Council and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Izvršni sažetak

Ovaj rad analizira potrebu da nadležne institucije na različitim nivoima vlasti poboljšaju saradnju i komunikaciju s interesnim grupama i civilnim društvom u toku procesa razvoja politika i izrade zakona.

Institucije vlasti u BiH na svim nivoima imaju zakonsku obavezu da organizuju javne rasprave prilikom izrade i usvajanja novih zakona, a u principu – trebale bi se konsultirati s javnošću prilikom kreiranja politika u širem smislu. Međutim, primjetan je nedostatak proaktivnog pristupa institucija uključivanju interesnih grupa u proces izrade važnih dokumenata. Čak i kada se konsultira šira javnost, to je više formalnost nego suštinski angažman u svrhu pribavljanja povratnih informacija.

Ovaj rad razmatra pravni i kontekstualni okvir koji regulira proces javnih konsultacija. Jedan od naših nalaza je da pravni okvir postoji, ali je nepotpun i nedosljedno se primjenjuje. Naša glavna preporuka usmjerena je prema Ministarstvu pravde BiH i Vijeću ministara BiH da izmijene Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa na način koji bi osigurao da su javne institucije u obavezi da proaktivno traže povratne informacije od interesnih grupa prilikom izrade pravnih akata, strateških dokumenata ili drugih važnih dokumenta. Konkretno, naš prijedlog se odnosi na:

- › omogućavanje direktnog kontakta između javnih institucija i relevantnih interesnih grupa s ciljem dobijanja povratnih informacija u svakoj fazi izrade zakona,
- › održavanje najmanje jedne javne rasprave prilikom izrade dokumenata kako bi se omogućilo primanje ulaznih informacija od šire javnosti,
- › uključivanje tri predstavnika organizacija civilnog društva (OCD) u radne grupe za ključne strateške zakone i prijedloge javnih politika, posebno u procesu EU integracija.

Uvod

Proces izrade javnih politika u Bosni i Hercegovini uglavnom vode javne institucije, a procesu nedostaje koordinirani odgovor interesnih grupa. Učinjeni su neki koraci da se osiguraju konsultacije, ali način na koji se one provode treba poboljšati.

Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine uspostavilo je jedinstven decentralizirani politički sistem u kojem svaka od 14 vlada u određenoj mjeri kreira javne politike. Ovakvo okruženje čini kreiranje politika ovisnim o koordinaciji između vlada, koja je nekoherentna i često vrlo ispolitizirana. Ondje gdje postoji funkcionalna koordinacija planiranja politika, ona je rezultat pregovora između institucija na različitim nivoima vlasti.

U ovakvom okruženju, interesnim grupama je jako teško da se uključe i daju ulazne informacije za proces kreiranja javnih politika. Interesne grupe i vanjski akteri su često isključeni iz ranih faza procesa razvoja politika dok donosioci odluka ne postignu kompromisno rješenje. Ovo je problem koji se javlja na svim nivoima, nema usklađenog pristupa provođenju javnih konsultacija.

Evropska komisija se zalaže za koordiniran pristup na nivou cijele zemlje prilikom izrade javnih politika i insistira da je ovo preduslov za pristup Bosne i Hercegovina sredstvima iz programa IPA III.¹

Ograničeno učešće i uključivanje u kreiranje politika, posebno za marginalizirane grupe, civilno društvo, mlade i poslovnu zajednicu predstavlja izazov u reformi javne uprave u Bosni i Hercegovini. Ovaj rad bavi se problemom slabog i nedovoljnog učešća u procesima kreiranja politika iz perspektive svake od tih interesnih grupa.

¹ *Cristina Vanghele, DG NEAR, 5. sastanak Posebne grupe za reformu javne uprave između Bosne i Hercegovine i Evropske unije, 25. februar 2021.*

Analiza konteksta

Razvoj javnih politika i inkluzija su ugrađeni u Strateški okvir za reformu javne uprave u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. kao jedan od ključnih strateških ciljeva.² To je dio reforme javne uprave, tekućeg dugoročnog procesa koji finansiraju uglavnom međunarodni donatori, najviše zemlje članice EU, a nadzire i podržava Evropska komisija.

Evropska komisija je 2019. usvojila Mišljenje o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u EU,³ koje potvrđuje posvećenost Evropske unije Bosni i Hercegovini u sprovođenju neophodnih reformi na putu evropskih integracija. Mišljenje je utvrdilo 14 ključnih prioriteta koje zemlja mora ispuniti da bi dobila preporuku za otvaranje pregovora o pristupu EU. Jedan od 14 ključnih prioriteta navedenih u Mišljenju Evropske komisije glasi:

“Završiti neophodne korake u reformi javne uprave s ciljem unapređenja sveukupnog funkcioniranja javne uprave osiguravanjem profesionalne i depolitizirane državne službe i koordiniranim pristupom u kreiranju politika u cijeloj državi.”⁴

U kontekstu proširenja, Evropska komisija reformu javne uprave (RJU) definira prema šest ključnih područja koja su detaljnije opisana u (Sigma) Principima javne uprave:

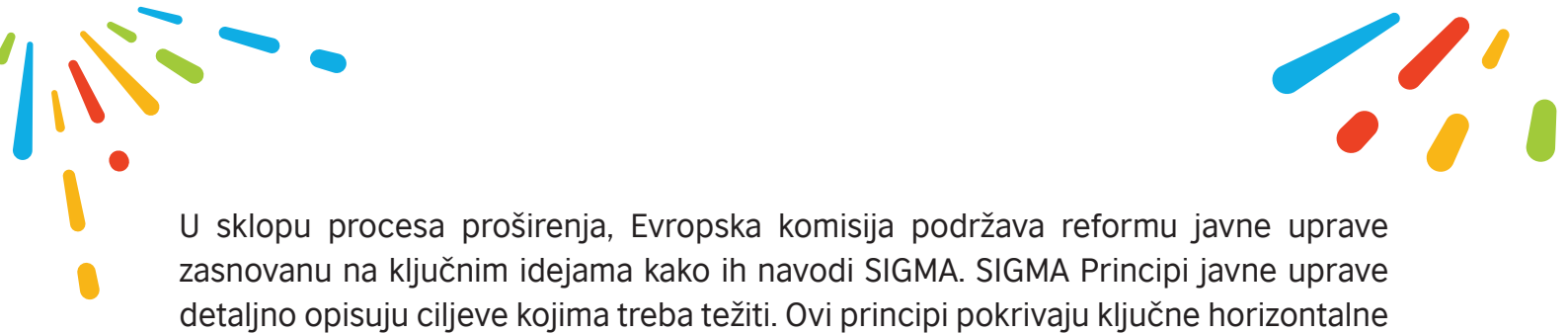
Funkcionalna javna uprava zahtijeva profesionalnu državnu službu; kreiranje politika i zakonodavstva na inkluzivan način i na osnovu pouzdanih pokazatelja; jasno razgraničene odgovornosti između institucija i prema građanima; osposobljenost za pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima; te pouzdan sistem upravljanja javnim finansijama. Strateški okvir za RJU osigurava odgovarajući redoslijed i međusobnu povezanost reformi u različitim ključnim oblastima.⁵

² Vijeće ministara BiH, 25. septembar 2018., *Strateški okvir za reformu javne uprave u Bosni i Hercegovini za period 2018.-2022.*; dostupno na: <https://parco.gov.ba/en/dokumenti/rju-dokumenti/>; posljednji pristup: 5. avgust 2021.

³ *Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji*, dostupno na: <https://europa.ba/wp-content/uploads/2019/05/20190529-bosnia-and-herzegovina-opinion.pdf>, posljednji pristup: 2. juna 2021.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

U sklopu procesa proširenja, Evropska komisija podržava reformu javne uprave zasnovanu na ključnim idejama kako ih navodi SIGMA. SIGMA Principi javne uprave detaljno opisuju ciljeve kojima treba težiti. Ovi principi pokrivaju ključne horizontalne slojeve sistema upravljanja, a jedan od glavnih zahtjeva vezano za Razvoj politika i koordinaciju jeste kreiranje politika i zakonodavstva na inkluzivan način i na osnovu pouzdanih pokazatelja, što omogućava postizanje predviđenih ciljeva politika. Jedan od važećih principa je da politike i zakonodavstvo budu osmišljeni na inkluzivan način koji omogućava aktivno učešće društva i dozvoljava koordinaciju različitih perspektiva unutar vlasti.⁶

Jedna od navedenih mjera u Strateškom okviru za RJU u BiH za period 2018-2022. je „*osiguranje inkluzivnog pristupa i uključenost javnosti u fazi kreiranja, provedbe i praćenja strateških planova, javnih politika i propisa*“, što će se postići njihovim razmatranjem u procesu javnih konsultacija.⁷

Na državnom nivou postoji zakonska obaveza propisana Pravilima za konsultacije u izradi pravnih propisa (Službeni list BiH, br. 52/17) da sve svi pravni propisi stave na internet platformu za javne konsultacije pod nazivom „eKonsultacije“, gdje sve treće strane imaju na raspolaganju dvije sedmice da dostave komentare i predlože izmjene. Niti jedan propis ne može biti usvojen prije nego prođe kroz ovaj sistem, a institucije su dužne da daju svoje mišljenje o prijedlozima koje zaprimu u ovoj proceduri kada izvršnim vlastima predlažu politike. Ovo provodi Generalni sekretarijat Vijeća ministara (VM) putem provjere dokumenata koja se šalju u VM.

Također, na osnovu člana 114. Poslovnika Predstavničkog doma BiH (usvojenog 2014.), svaki prijedlog zakona može biti predmet javne rasprave u koju bi bile uključene zainteresirane organizacije, javne institucije i pojedinci.

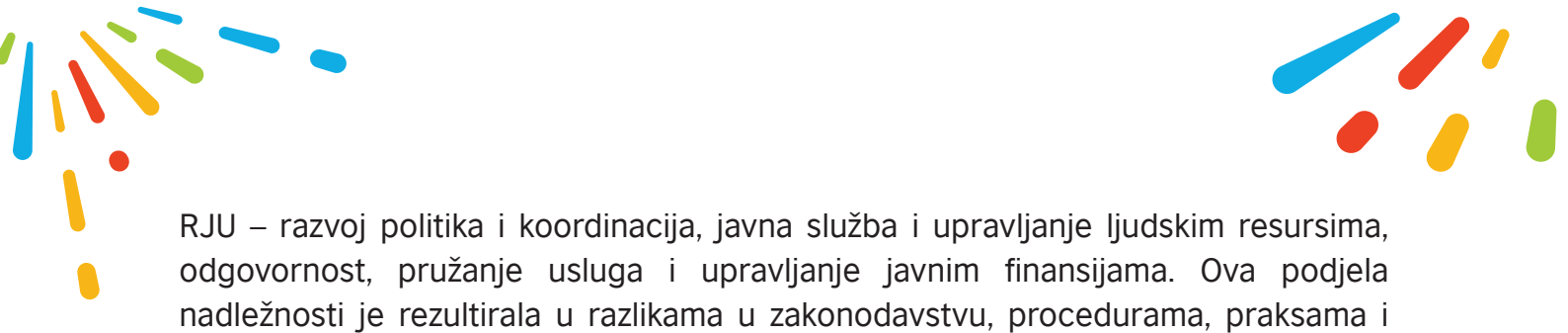
U posljednje tri godine je došlo do stalnog porasta korištenja ovog sistema od strane interesnih grupa, što je dokumentirano u godišnjim izvještajima o provođenju, tačnije u Izvještaju o provođenju Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa za 2018. godinu⁸, ali još uvijek ima dosta prostora za poboljšanja u ostvarenju proaktivnog pristupa od strane institucija.

Član III Ustava Bosne i Hercegovine propisuje da je svaki nivo vlasti zadužen za regulaciju i institucionalno uređenje javne uprave u različitim ključnim oblastima

⁶ Principi javne uprave, Sigma 2017, dostupno na: <http://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2017-edition-ENG.pdf>, posljednji pristup: 2. juna 2021.

⁷ Strateški okvir za RJU i Akcioni plan za period 2018 – 2022, dostupno na: <https://parco.gov.ba/rju/o-rju-2/strateski-okviri-za-rju/>, posljednji pristup: 2. juna 2021.

⁸ Izvještaj o provođenju Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa za 2019.; str. 4, dostupno na: http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/default.aspx?id=10631&langTag=bs-BA, posljednji pristup: 5. avgust 2021.

RJU – razvoj politika i koordinacija, javna služba i upravljanje ljudskim resursima, odgovornost, pružanje usluga i upravljanje javnim finansijama. Ova podjela nadležnosti je rezultirala u razlikama u zakonodavstvu, procedurama, praksama i administrativnim kapacitetima, kao i u odgovornosti i uslugama prema građanima i poslovnim subjektima. Aktivnosti RJU koordiniraju nadležne institucije, kao što su Ured koordinatora za reformu javne uprave na državnom nivou, Zavod za javnu upravu pri Ministarstvu pravde u entitetu Federacije, Ministarstvo za upravu i lokalnu samoupravu u entitetu Republike Srpske, te Ured gradonačelnika distrikta Brčko.

Kantonalna ministarstva pravde i uprave također obavljaju administrativne i stručne poslove vezane za javnu upravu. Postojeća podjela nadležnosti u oblasti RJU zahtijeva snažnu institucionalnu koordinaciju i saradnju između svih nivoa vlasti.⁹

Angažman ključnih interesnih grupa u javnim konsultacijama

Ovaj odjeljak analizira prakse uključivanja ključnih interesnih grupa u proces javnih konsultacija, fokusirajući se na nekoliko grupa koje predstavljaju različite perspektive u tom procesu. Iako druge interesne grupe imaju ulogu i svoje posebne interese u procesu kreiranja i donošenja politika, odlučili smo razmatrati uključivanje glavnih perspektiva koje su važne za demokratski razvoj i stvaranje inkluzivnijeg društva.

⁹ *Analitički izvještaj Evropske komisije, dostupan na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019SC0222>, posljednji pristup: 2. juni 2021.*

Marginalizirane grupe

Društvena inkluzija je jedan od jedanaest prioriteta Kohezijske politike za period 2014-2020, gdje se naglašava hitna potreba da se rješava pitanje marginaliziranih zajednica, s fokusom na pripadnike romskog naroda i dugogodišnju potrebu da se poboljšaju njihovi životni uvjeti.

Novi prijedlog Evropske komisije za instrumente Kohezijske politike za period 2021-2027 je dobio političko zeleno svjetlo Evropskog vijeća i parlamenta, i čeka samo još na formalno odobrenje ove dvije institucije.¹⁰

U pravnom okviru BiH ne postoji jasna definicija marginalizirane grupe. Neophodno je uzeti u obzir njihove specifične situacije i potrebe, kao što su uslovi života i rada, ograničen pristup sistemima obrazovanja i zdravstvene zaštite i zaposlenju, napuštanje školovanja u ranoj mladosti, uz strukturalno i sistemsko isključenje, pa postaviti za cilj osiguravanje njihove efektivne društveno-ekonomske inkluzije.¹¹ Zbog toga se definicija i obim ovog pojma razlikuju od države do države.

Glavni problem uključivanja marginaliziranih grupa u proces donošenja politika u Bosni i Hercegovini je prije svega loše definiran proces javnih konsultacija i nedovoljna vertikalna i horizontalna komunikacija na svim nivoima vlasti. Stoga je važno napomenuti da mnoge marginalizirane grupe u Bosni i Hercegovini koje smo kontaktirali radi intervjua nisu bile voljne dati bilo kakve informacije o uključivanju u proces donošenja politika, bilo iz perspektive pitanja koja ih se tiču, bilo da izraze svoje sopstvene stavove po ovom pitanju.

Za marginalizirane grupe u Bosni i Hercegovini ovaj sistem predstavlja još veći izazov zbog složenog sistema donošenja odluka.

¹⁰ *New Cohesion Policy*, dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/, posljednji pristup: 2. juna 2021.

¹¹ *Rezolucija Evropskog parlamenta od 24. novembra 2015. o kohezijskoj politici i marginaliziranim zajednicama*, dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0402_EN.html, posljednji pristup: 2. juni 2021.

Civilno društvo

Organizacije civilnog društva igraju važnu ulogu u procesu pridruživanja EU kroz cijeli niz alata koje imaju na raspolaganju, kao što su distribucija informacija, javne kampanje, neformalni edukativni programi, analiza, te kontrola i evaluacija učinaka određenih zakona, kao što je vidljivo iz sljedećeg stava: *„Za Evropsku uniju organizacije civilnog društva predstavljaju značajan, nezavisan izvor informacija i savjeta, dok također mogu imati funkciju kontrolnog mehanizma naročito u onim oblastima gdje su reforme osjetljive u političkom smislu.”*¹²

Loša ekonomska situacija i nezaposlenost predstavljaju dva faktora koji utiču na socijalnu uključenost građana.

Civilno društvo bi moglo biti uspješnije, naprimjer, u nastojanjima da se iskorijeni socijalna isključenost građana ukoliko djeluje koordinirano, s naglaskom na povećanu odgovornost lokalnih vlasti i pružanje podrške kategorijama građana koje problem isključenosti najviše pogađa.

Iako postoje dokumenti koji prilično dobro uređuju ovaj proces, njihovi učinci nisu toliko vidljivi u praksi. Po našem mišljenju i na osnovu našeg istraživanja, OCD nisu adekvatno uključene u proces konsultacija.

Dajana Čelebić, voditeljica projekta u Asocijaciji za demokratske inicijative (ADI), ističe da je glavno pitanje javnih politika to što se ne provode u praksi zbog složene državne organizacije Bosne i Hercegovine, te nedostatka koordinacije i nedovoljne saradnje između javnih institucija u Bosni i Hercegovini.

Prema njenom iskustvu, ovo je pitanje bilo posebno evidentno za vrijeme pandemije virusa COVID-19, gdje su građani mogli svjedočiti nedovoljnoj saradnji među institucijama, često nedefiniranim ili nejasnim protokolima između i unutar institucija, te čestim zabunama u pogledu pitanja nadležnosti za provedbu određenih dijelova javnih politika.

Što se tiče uloge OCD-a u kreiranju javnih politika, mnoge OCD ipak učestvuju u nekom obliku predlaganja i kreiranja javnih politika, i to kroz svoje projekte, osnovne ciljeve i misije, dijalog i javne konsultacije o određenim temama, učešće u radnim

¹² Izazovi civilnog društva u Bosni i Hercegovini, dostupno na: <https://www.sif.ba/dok/1386600343.pdf>, posljednji pristup: 2. juni 2021.

grupama, podnošenje različitih izvještaja o stanju na terenu raznim institucijama i međunarodnim organizacijama.

Uloga mladih

Mladi ljudi na Zapadnom Balkanu suočavaju se s brojnim preprekama u svom prelasku iz obrazovanja na tržište rada. Jedna od najvećih prepreka je nedostatak vještina koje bi im pomogle da se snađu na modernom i dinamičnom tržištu rada.

Izvještaj pod nazivom (UN)Locking Youth Participation through the Education System, (Omogućavanje učešća mladih kroz obrazovni sistem) identificira ključne izazove u zemljama zapadnog Balkana:¹³

1. Mladi nemaju pristup kvalitetnim uslugama savjetovanja pri odabiru karijere koje bi im pomogle da steknu vještine upravljanja karijerom.
2. Nedostatak koordinacije i saradnje među ključnim akterima sprječava mlade ljude da lako prepoznaju koje usluge podrške im stoje na raspolaganju.
3. Mladi imaju ograničen pristup kredibilnim informacijama o karijeri.
4. Kvaliteta pripravnčkog rada koji obavljaju mladi nije zagarantirana.

Među mladim ljudima u Bosni i Hercegovini starosti od 15 do 30 godina, samo 1% učestvuje u radu tijela za predstavljanje mladih, 5% u omladinskim organizacijama i 6% u političkim strankama. Samo 13% mladih iskazuje interes za politiku a 19% posjeduje dovoljno znanje o politici (politika u ovom slučaju uključuje njihovo poznavanje vlastitih prava i obaveza koji proističu iz entitetskih zakona)¹⁴.

Zakon u Bosni i Hercegovini predviđa učešće mladih u donošenju odluka. Zakon on mladima u Bosni i Hercegovini ne postoji na državnom nivou, gdje se ovim pitanjem bavi koordinaciono tijelo osnovano od strane Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine, tj. Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH. Pitanja mladih na državnom nivou spadaju u nadležnosti Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH i nedavno osnovanog Odsjeka za mobilnost i mlade pri Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine.¹⁵ Vijeće mladih Federacije Bosne i Hercegovine sastoji se od šest kantonalnih vijeća mladih: Vijeća mladih Tuzlanskog kantona, Sarajevskog kantona,

¹³ Smolo E. Dž. (2019). (UN)Locking Youth Participation Through the Education System. Sarajevo. Bosnia and Herzegovina Association for United Nations.

¹⁴ Jusić M. and Lavrič M. (2019). Regional Youth Study 2018/2019. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung (FES).

¹⁵ Jašarević J. (2019). Contribution of Non-Programme Countries to EU Youth Wiki. Chapter 5. Participation Bosnia and Herzegovina. Sarajevo EKCYF.

Unsko-sanskog kantona, Županije Zapadnohercegovačke, Srednjobosanskog kantona i Županije Posavske. Kao krovna organizacija mladih, Omladinski savjet Republike Srpske, u svom članstvu okuplja lokalne i republičke omladinske organizacije s ciljem predstavljanja i zastupanja njihovih interesa pred institucijama Republike Srpske, u međunarodnoj saradnji i dr. Vijeće/Savjet mladih distrikta Brčko je krovna organizacija koju čini 10 organizacija mladih iz distrikta Brčko.

Poslovna zajednica

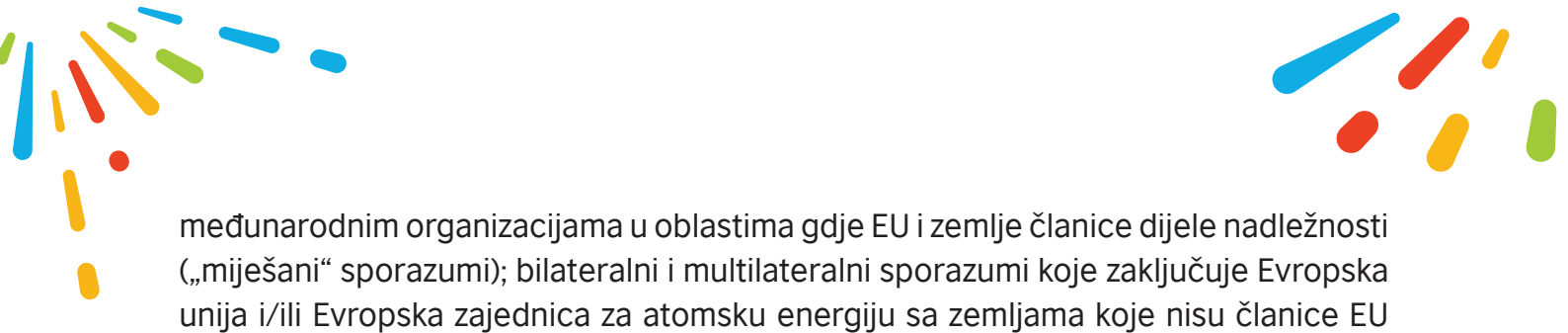
U februaru 2002. godine, 30 uglednih poslovnih ljudi je osnovalo Udruženje poslodavaca FBiH, uz značajnu pomoć i adekvatnu podršku Međunarodne organizacije rada (ILO). Udruženje poslodavaca FBiH predlaže i direktno učestvuje u izradi poslovnih politika i strategija, kao i amandmana na postojeće zakone i propise, u usvajanju novih propisa i donošenju novih kolektivnih ugovora.

2015. godine, vlasti u BiH su uz vodstvo i podršku EU i ključnih međunarodnih finansijskih institucija definirale paket reformi namijenjenih poboljšanju društveno-ekonomske situacije u zemlji. Iz perspektive poslovne zajednice, jedan od glavnih ciljeva Reformske agende¹⁶ je stvaranje povoljnijeg poslovnog okruženja i privlačenje stranih ulaganja. Ključni faktori koji su odavno prepoznati kao prepreka stranim ulaganjima u BiH su politička nestabilnost, korupcija, složena i neefikasna birokratija itd. Rukovodioci mnogih kompanija u BiH su istakli da negativni demografski trendovi predstavljaju jednu od najvećih prepreka privlačenju investitora. Ukupan broj stanovništva je u stalnom padu, posebno mladi i visokoobrazovani ljudi napuštaju BiH (odljev mozgova), a sve ovo utiče na smanjenje domaćeg tržišta na koje jedan investitor može računati. Jedno od ključnih pitanja za poslovnu zajednicu, kako je istaknuto u našim intervjuima, bilo je to da veliki broj parafiskalnih nameta ima negativan utjecaj, jer je to nevidljivi teret koji značajno utiče na smanjenu konkurentnost domaće ekonomije.

Udruženje poslodavaca Federacije Bosne i Hercegovine je 2018. godine predložilo izmjene na Poslovnik o radu Vlade FBiH. Cilj izmjena koje su dostavljene Vladi i Parlamentu FBiH je da se predstavnicima izvršne i zakonodavne vlasti predstave mišljenja i stavovi poslodavaca i sindikata kao članova Ekonomsko-socijalnog vijeća za teritoriju FBiH o zakonima i odlukama koje donose Vlada i Parlament FBiH.

U Federaciji BiH poslodavci nisu direktno uključeni u usvajanje propisa koji obično direktno utiču na mnoga preduzeća. Uključivanje poslodavaca u proces donošenja zakona je uobičajena praksa koju propisuju međunarodne konvencije i sporazumi, kao što su sporazumi koje zajednički zaključuju zemlje članice Evropske unije i/ili Evropske zajednice za atomsku energiju sa zemljama koje nisu članice EU ili s

¹⁶ *Reform agenda is a package of policy reforms that as a whole seeks to systematically improve critical regulatory, institutional, structural, financial, cultural, physical and informational conditions affecting basic education provision, access and delivery on the ground.*

međunarodnim organizacijama u oblastima gdje EU i zemlje članice dijele nadležnosti („miješani“ sporazumi); bilateralni i multilateralni sporazumi koje zaključuje Evropska unija i/ili Evropska zajednica za atomsku energiju sa zemljama koje nisu članice EU ili s međunarodnim organizacijama u oblastima gdje EU može djelovati samostalno („isključiva nadležnost EU“) ili akti tijela koja su osnovana takvim međunarodnim sporazumima¹⁷. Ta praksa se odavno provodi u zemljama Evropske unije, u regiji i u Republici Srpskoj.¹⁸

¹⁷ *International agreements - EUR-Lex (europa.eu)*

¹⁸ *UP FBiH: Obavezno uključivanje poslodavaca u donošenje propisa u FBiH, dostupno na: <http://privrednastampa.ba/up-fbih-obavezno-ukljucivanje-poslodavaca-u-donosenje-propisa-u-fbih/>, posljedni pristup: 2. juna 2021.*

Zaključci i preporuke

Javne institucije bi trebale imati obavezu da proaktivno traže povratne informacije od interesnih grupa kada izrađuju nacрте pravnih akata, strateških dokumenata ili drugih važnih dokumenata kroz:

- › direktan kontakt između javnih institucija i relevantnih interesnih grupa s ciljem pribavljanja povratnih informacija u svakoj fazi izrade propisa,
- › jednu konferenciju otvorenu za javnost u toku izrade dokumenata koji se tiču javnosti, kako bi se razgovaralo i predlagalo izmjene,
- › uključivanje tri predstavnika u svaku radnu grupu koja radi na izradi propisa koji se tiču javnosti.

Bibliografija

- › Mišljenje Evropske unije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, dostupno na stranici: <https://europa.ba/wp-content/uploads/2019/05/20190529-bosnia-and-herzegovina-opinion.pdf>, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Rezolucija Evropskog parlamenta od 24. novembra 2015. o kohezijskoj politici i marginaliziranim zajednicama, dostupno na stranici: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0402_EN.html, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Izazovi civilnog društva u Bosni i Hercegovini, dostupno na stranici: <https://www.sif.ba/dok/1386600343.pdf>, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Jašarević J. (2019). Contribution of Non-Programme Countries to EU Youth Wiki. Chapter 5., Participation Bosnia and Herzegovina. Sarajevo EKCYP.
- › Jusić M. and Lavrič M. (2019). Regional Youth Study 2018/2019., Berlin: Friedrich Ebert Stiftung (FES).
- › New Cohesion Policy, dostupno na stranici: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Odgovori BiH na Upitnik EK, dostupno na stranici: <https://www.dei.gov.ba/bs/odgovori-na-upitnik-ek>, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Smolo E. Dž. (2019). (UN)Locking Youth Participation Through the Education System., Sarajevo. Bosnia and Herzegovina Association for United Nations.
- › Strateški okvir za RJU i Akcijski plan za period 2018.-2022., dostupno na stranici: <https://parco.gov.ba/rju/o-rju-2/strateski-okviri-za-rju/>, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Principi javne uprave, Sigma 2017, dostupno na stranici: <http://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2017-edition-ENG.pdf>, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › UP FBiH: Obavezno uključivanje poslodavaca u donošenje propisa u FBiH, dostupno na stranici: <http://privrednastampa.ba/up-fbih-obavezno-ukljucivanje-poslodavaca-u-donosenje-propisa-u-fbih/>, pristupljeno: 2. juna 2021.
- › Analitički izvještaj Evropske komisije, dostupno na stranici: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019SC0222>, pristupljeno: 2. juna 2021.

Lista intervjuja:

- › Aleksandra Petrić, Fondacija udružene žene Banja Luka
- › Almir Smajić, pomoćnik ministra za transport, komunikacije, turizam i trgovinu u Unsko-sanskom kantonu; intervju uživo, 24. maj 2021.
- › Andrijana Marjanović, Narodna skupština Republike Srpske, intervju uživo, 2. juni 2021., intervju uživo, 3. juni 2021.
- › Asija Filan, sekretarka Ureda za zakonodavstvo Vlade Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 26. maj 2021.
- › Bekira Arapović, Ministarstvo unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona, šefica kabineta, intervju uživo, 25. maj 2021.
- › Biljana Andrijević, Perpetum Mobile – Institut za razvoj mladih i zajednice, intervju uživo, 1. juni 2021.
- › Branka Malešević, pomoćnica ministra za omladinu u Ministarstvu porodice, omladine i sporta RS, intervju uživo, 31. maj 2021.
- › Dajana Čelebić, projekt menadžer u Asocijaciji za demokratsku inicijativu (ATI), korespondencija elektronskom poštom, 2. februar 2021.
- › Darko Telić, Jelena Stegić, Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju RS, intervju uživo, 28. maj 2021.
- › Darko Vučenović, šef Odjeljenja za skupštinski nadzor i rad sa nevladinim organizacijama, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS, intervju uživo, 31. maj 2021.
- › Dijana Dedić, koordinatorica za proces EU integracija u USC, intervju uživo, 24. maj 2021.
- › Dragana Bajrić, sekretarka Skupštine Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 26. maj 2021.
- › Duško Jovović i Dragan Vuković, viši stručni saradnici za omladinu u Ministarstvu porodice, mladih i sporta RS, intervju uživo, 31. maj 2021.
- › Emina Miljković, pomoćnica ministra za energetiku, rudarstvo, industriju i poduzetništvo u Ministarstvu privrede Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 24. maj 2021.

-
- › **Ivana Sandić Blagojević**, pomoćnica ministra za privredni razvoj u Ministarstvu privrede i preduzetništva RS, intervju uživo, 2. juna 2021.
 - › **Marica Berić**, šefica Odjeljenja za strateško planiranje razvoja MSP i preduzetništva u Razvojnoj agenciji RS, intervju uživo, 3. juni 2021.
 - › **Mersija Talić**, pomoćnica ministra u Odjelu za zaštitu okoliša Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 25. maj 2021.
 - › **Milan Batinić**, stručni savjetnik u Resoru za razvoj malih i srednjih preduzeća pri Ministarstvu privrede i preduzetništva RS, intervju uživo, 2. juni 2021.
 - › **Mira Vasić**, pomoćnica ministra za rad i zapošljavanje u Ministarstvu rada i boračko-invalidske zaštite RS, intervju uživo, 2. juni 2021.
 - › **Mirsada Mujagić-Pjanić**, pomoćnica ministra za urbanizam, prostorno uređenje i građenje, Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i okoliš Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 25. maj 2021.
 - › **Mustafa Ružnić**, Premijer Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 24. maj 2021.
 - › **Rajko Lajić**, pomoćnik ministra za razvoj malih i srednjih preduzeća u Ministarstvu privrede i preduzetništva RS, intervju uživo, 2. juni 2021.
 - › **Razim Halkić**, predsjedavajući Skupštine Unsko-sanskog kantona, intervju uživo, 24. maj 2021.
 - › **Slavica Lukić**, pomoćnica za lokalnu samoupravu u Ministarstvu uprave i lokalne samouprave RS, intervju uživo, 31. maj 2021.
 - › **Suad Prošić i Anesa Šupuk**, Policija Unsko-Sanskog kantona, šef kabineta; intervju uživo, 25. maj 2021.
 - › **Tehirza Jakupović**, sekretarka Ministarstva pravosuđa i uprave Unsko-sanskog kantona

Funded by
the European Union

Implemented by

This document was produced with the financial assistance of the European Union. Its contents are the sole responsibility of the British Council and do not necessarily reflect the views of the European Union.

© British council 2022

The British Council is United Kingdom's international organisation for cultural relations and educational opportunities.

www.britishcouncil.org